

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

૨૦૦૬ની વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૨૭૬૩

સાથે

૨૦૦૭નો વિશેષ દીવાની અરજી નંબર ૨૨૧૫૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રી.ન્યાયમૂર્તિ કે.એમ.ઠાકર એસડી/-

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે?	
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું તેમના સ્વામી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

જુનાગઢ જિલ્લા સહકારી બેંક લિ. અરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

હિતેષકુમાર ગિરજાશંકર ભટ્ટ સી/ઓ જે.બી.સાવલિયા, એડવોકેટ & ૧૧. સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ

અરજદાર(ઓ) નંબર ૧ તરફથી વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કે.એમ. પટેલ સાથે
વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી.એસ. ગોગિયા

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ થી ૯ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એ.એસ. સુપહિયા વતી
વિદ્વાન વકીલ શ્રી સમીર ગોહેલ

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ થી ૫ ને નોટિસની બજવણી થયેલ છે

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧૦ થી ૧૨ ને રૂલની બજવણી થયેલ છે

=====

કોરમ:માનનીય શ્રી.ન્યાયમૂર્તિ કે.એમ.ઠાકર

તારીખ:૧૪/૧૨/૨૦૧૫

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો

૧. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૭૬૩/૨૦૦૬ માં અરજદાર સહકારી બેંકે,
ઔદ્યોગિક અદાલત, રાજકોટ દ્વારા અપીલ (આઈ.સી.) નં. ૪/૨૦૦૧ અને અપીલ
(આઈ.સી.) નં. ૫/૨૦૦૧ માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૦.૪.૨૦૦૫ નો હુકમ તથા
માનનીય શ્રમ અદાલત, જૂનાગઢ દ્વારા બી.આઈ.આર. અરજીઓ નં. ૫/૧૯૯૯ અને
૧૫/૧૯૯૯ માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૩.૪.૨૦૦૧ નો હુકમ કે જેના દ્વારા હાલના
સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ અરજીઓ લેબર કોર્ટ દ્વારા ગ્રાહ્ય રાખવામાં
આવી છે અને હાલના અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ અપીલો માનનીય
ઔદ્યોગિક અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવીને રદ કરવામાં આવી છે કે પિટિશન્સમાંના
સામાવાળાઓ કે જેમની નિમણૂક લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી તેઓ અરજદાર
બેંકના કર્મચારીઓ છે, તેને પડકાર્યો છે.

૨. આ બંને પિટિશન્સમાં સમાન મુદ્દાઓ સમાવિષ્ટ હોવાથી તથા સમાન રજૂઆતો

કરવામાં આવી હોવાથી અને હકીકતલક્ષી પાસાઓ પણ સમાન હોવાથી, તેઓને આ સામાજિક/સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા એકસાથે સાંભળવામાં આવે છે અને નિર્ણય કરવામાં આવે છે.

૩. હાલની પિટિશન તરફ દોરી જતી અને તેમાં સમાવિષ્ટ હકીકતો એ છે કે અરજદાર, એક સહકારી બેંક, ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ (આગળ આથી "એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત) હેઠળ નોંધાયેલી સહકારી મંડળીઓને ધિરાણ / લોન આપવાની પ્રવૃત્તિ અને કાર્ય સહિતની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં સંકળાયેલી છે.

૩.૧ અરજદાર દ્વારા એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે કેટલાંક કિસ્સાઓમાં એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલી સહકારી મંડળી આર્થિક રીતે સક્ષમ ન રહે અને તેને સરભર પ્રક્રિયા હેઠળ લઈ જવી પડે.

૩.૨ એવો પણ દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે મંડળીને લિક્વિડેશનમાં લઈ જવાનો હુકમ કરવા માટે અન્ય કારણો પણ હોઈ શકે છે.

૩.૩ મંડળીને લિક્વિડેશનમાં લઈ જઈ શકાય તેવો નિર્દેશ આપતો હુકમ એકવાર પસાર થઈ જાય, ત્યારબાદ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ એક લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવે છે જે આવી સોસાયટી (મંડળી) નું સરભર/સમેટવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરે છે.

૩.૪ એક્ટ હેઠળની જોગવાઈઓ અનુસાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક સહકારી મંડળીઓના

રજિસ્ટ્રાર દ્વારા કરવામાં આવે છે.

૩.૫ રજિસ્ટ્રાર દ્વારા લિક્વિડેશન પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરતો હુકમ પસાર કરાયા બાદ, લિક્વિડેટરે તેનું મહેકમ સ્થાપિત કરવું પડે છે કારણ કે સમેટવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે તેને પોતાના સ્ટાફ અને સેટઅપની જરૂર પડે છે.

૩.૬ આવા હેતુ માટે લિક્વિડેટર તેના પોતાના સ્ટાફ એટલે કે ક્લાર્ક, પટ્ટાવાળા વગેરેની નિમણૂક કરશે.

૩.૭ સદર સ્ટાફની નિમણૂક લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવે છે અને તેઓ લિક્વિડેટરની દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરે છે અને તેઓ સોસાયટી (મંડળી) ના લિક્વિડેશનને લગતા કામ અને કાર્યો કરે છે.

૩.૮ જ્યાં સુધી હાલના કેસનો સંબંધ છે, અરજદારે એવો દાવો કર્યો છે કે કેટલીક સોસાયટીઓ (મંડળી) કે જેમને સમેટી લેવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો તેના સંબંધમાં રજિસ્ટ્રારે અરજદાર બેંકના અધિકારી(ઓ)ને લિક્વિડેટર તરીકે નીમ્યા હતા. સદર નિમણૂક રજિસ્ટ્રાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. જે અધિકારી(ઓ)ને લિક્વિડેટર તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા તેમને સહકારી મંડળી(ઓ)ના લિક્વિડેશનની પ્રક્રિયા હાથ ધરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૩.૯ વધુમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે આવી નિમણૂક પછી લિક્વિડેટર (જેઓ,

બનાવજોગ, અરજદાર બેંકના અધિકારીઓ પણ હતા) તેમનું પોતાનું મહેકમ સ્થાપિત કરશે અને સોસાયટી(ઓ)ને સમેટવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે જરૂરી સ્ટાફની નિમણૂક કરશે.

૩.૧૦ વધુમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે હાલના સામાવાળાઓ એવા વ્યક્તિઓ છે જેમની નિમણૂક લિક્વિડેટર દ્વારા અને તેના હુકમ હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

૩.૧૧ વધુમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે આવી પરિસ્થિતિ હોવા છતાં સામાવાળાઓએ વિવાદ ઉપસ્થિત કર્યો અને દાવો કર્યો કે તેઓ અરજદાર બેંકના કર્મચારીઓ છે અને તેમની સાથે અરજદાર બેંકના કર્મચારીઓ તરીકે વ્યવહાર કરવો જોઈએ તથા તેમને અરજદાર બેંકના કર્મચારીઓની સમકક્ષ પગાર અને અન્ય લાભો ચૂકવવા જોઈએ. સદર માંગણી રજૂ કરવા માટે સામાવાળાઓએ જૂનાગઢ સ્થિત શ્રમ અદાલતમાં અરજીઓ દાખલ કરી હતી જે બી.આઈ.આર. અરજીઓ નં. ૫/૧૯૯૯ અને ૧૫/૧૯૯૯ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

૩.૧૨ હાલના સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સદર અરજીઓના જવાબમાં અરજદાર બેંકે તેનો જવાબ દાખલ કર્યો હતો અને સામાવાળાઓના આક્ષેપો અને દાવાને વિવાદિત કર્યા હતા તથા નકાર્યા હતા. પક્ષકારોએ માનનીય લેબર કોર્ટ સમક્ષ પુરાવા રજૂ કર્યા હતા. ત્યારબાદ, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી અને વિવાદ કરનાર પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની રજૂઆતો ધ્યાને લીધા પછી, માનનીય લેબર કોર્ટ તારીખ ૩.૪.૨૦૦૧ નો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો હતો જેના દ્વારા માનનીય લેબર કોર્ટે અરજદાર બેંકની એ દલીલ ફગાવી દીધી હતી કે દાવો કરનારાઓ એટલે કે હાલના સામાવાળાઓ તેના કર્મચારીઓ નથી અને સામાવાળાઓ તથા અરજદાર બેંક વચ્ચે માલિક – કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વમાં નથી. માનનીય લેબર કોર્ટે અરજદાર બેંકને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે સામાવાળાઓએ ૨૪૦ દિવસની સેવા પૂર્ણ કરી હોય તે તારીખથી તેમને તેના કાયમી

કર્મચારીઓ તરીકે સમાવી લેવા અને આવી તારીખથી એરિયર્સ (ચડત રકમ) ચૂકવવું.

૩.૧૩ માનનીય લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ બી.આઈ.આર. અરજીઓ નં. ૫/૧૯૯૯ અને ૧૫/૧૯૯૯ માં તારીખ ૩.૪.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને હુકમથી નારાજ થઈને, અરજદાર બેંકે માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલત સમક્ષ અપીલ/અપીલો એટલે કે અપીલ (આઈ.સી.) નં. ૪/૨૦૦૧ અને અપીલ (આઈ.સી.) નં. ૫/૨૦૦૧ દાખલ કરી. સામસામેની રજૂઆતો ધ્યાને લીધા પછી, માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલતે તારીખ ૨૦.૪.૨૦૦૫ ના ચુકાદા અને હુકમથી અપીલ/અપીલો રદ કરી અને માનનીય લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૩.૪.૨૦૦૧ ના હુકમને બહાલી આપી. જો કે, માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલતે અરજદાર બેંકને તારીખ ૧.૫.૨૦૦૧ થી ગણતરી કરીને ૧૦% ના દરે વ્યાજ સાથે ચડત રકમ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો. સદર નિર્ણયથી નારાજ થઈને મૂળ સામાવાળી બેંકે હાલની પિટિશન્સ કરી છે.

૪. અરજદાર બેંકના માનનીય વકીલ શ્રી ગોહેલ સાથે વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કે.એમ. પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાઓની નિમણૂક કે રોજગારી અરજદાર બેંક દ્વારા કરવામાં આવી નથી અને સદર વ્યક્તિઓ અરજદાર બેંક વતી કોઈ ફરજ કે કાર્ય બજાવતા નથી. વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે સંબંધિત વ્યક્તિઓનો પગાર પણ અરજદાર બેંક દ્વારા ચૂકવવામાં આવતો નથી અને અરજદાર બેંક હાલના સામાવાળાઓ પર કોઈ પણ પ્રકારનું કે કોઈ પણ રીતે નિયંત્રણ ધરાવતી નથી. તેમણે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાઓની નિમણૂક લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તેઓ લિક્વિડેટરના કર્મચારીઓ છે.

વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાઓએ લિક્વિડેટર

માટે કામ કર્યું હતું અને સહકારી મંડળીઓ (લિક્વિડેશનમાં હોય તેવી) ના લિક્વિડેશનને લગતી ફરજ બજાવી હતી અને તેથી સદર વ્યક્તિઓને અરજદાર બેંકના કર્મચારીઓ ગણવાનું કોઈ ઔચિત્ય નથી. વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે માનનીય લેબર કોર્ટ તેમજ માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલત તે ભિન્ન લક્ષણો/તફાવતો મૂલવવામાં નિષ્ફળ રહી છે જે વિવાદનો નિર્ણય કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

૪.૧ વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે વાઉચર્સ અને અન્ય રજિસ્ટર જેવા દસ્તાવેજો પણ દર્શાવે છે કે સામાવાળાઓનો પગાર અને અન્ય ખર્ચ સોસાયટીના ભંડોળમાંથી મેળવવામાં આવે છે, અરજદાર બેંકમાંથી નહીં અને તેથી સામાવાળાઓ અરજદાર બેંકના કર્મચારીઓ છે તેવું ઠરાવવાનો અને/અથવા અરજદાર બેંકને સામાવાળાઓ સાથે તેના કર્મચારીઓ તરીકે વર્તવા અને તેમને સમાવી લેવા નિર્દેશ આપવાનો કોઈ આધાર નથી. વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે ક્ષતિગ્રસ્ત હુકમો રદ કરવામાં આવે. તેમણે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર વિરુદ્ધ દયાનંદ (૨૦૦૮ [૧૦] એસસીસી ૧) ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.

૫. બીજી તરફ સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોહેલ અને વિદ્વાન વકીલ શ્રી સુપહિયાએ રજૂઆત કરી હતી કે માનનીય લેબર કોર્ટ અને માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલતે કોઈ ભૂલ કરી નથી. સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે લિક્વિડેટર બેંકના અધિકારી/કર્મચારી છે અને સદર અધિકારીએ નિમણૂક હુકમો આપ્યા હતા અને વાઉચર્સ પર સહી પણ કરી હતી તથા ચૂકવણીઓ અધિકૃત કરી હતી અને તેથી બેંકના અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલા અને આચરવામાં આવેલા કૃત્યો બેંક દ્વારા અને તેના વતી કરવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તેથી માનનીય લેબર કોર્ટ કે

માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલતે અરજદાર બેંકને સામાવાળાઓને તેના કર્મચારીઓ તરીકે સમાવી લેવા અને તેના કર્મચારીઓની સમકક્ષ પગાર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.

૫.૧ સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલે ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ કોર્ટ લિક્વિડેટર્સ એમ્પ્લોઈઝ એસોસિએશન [AIR ૨૦૦૦ (SC) ૪૦૫] ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાઓનો કેસ સદર બાબતમાં સંબંધિત કર્મચારીઓના કેસ સમાન છે એટલા માટે કે સદર બાબતના કર્મચારીઓની નિમણૂક અદાલત સાથે સંલગ્ન અને કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ કંપની (લિક્વિડેશનમાં હોય તેવી) ના લિક્વિડેશનની પ્રક્રિયા કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓ અનુસાર હાથ ધરવા અને પૂર્ણ કરવાના હેતુથી નીમવામાં આવેલા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

૬. મેં અરજદાર બેંકના વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ અને સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી ધ્યાને લીધી છે. મેં બી.આઈ.આર. અરજીઓ નં. ૫/૧૯૯૯ અને ૧૫/૧૯૯૯ માં માનનીય શ્રમ અદાલત, જૂનાગઢ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૩.૪.૨૦૦૧ નો ચુકાદો તથા અપીલ (આઈ.સી.) નં. ૪/૨૦૦૧ અને અપીલ (આઈ.સી.) નં. ૫/૨૦૦૧ માં માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલત, રાજકોટ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૦.૪.૨૦૦૫ ના નિર્ણયને પણ ધ્યાને લીધો છે.

૭. હાલની કાર્યવાહીમાં સમાવિષ્ટ મૂળભૂત અને પ્રાથમિક મુદ્દો અરજદાર અને સામાવાળાઓ વચ્ચે “માલિક અને કર્મચારી” ના સંબંધના અસ્તિત્વ વિશે છે.

૭.૧ અરજદાર બેંકે દાવો કર્યો હતો કે બેંક અને સામાવાળાઓ વચ્ચે માલિક - કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વમાં નથી.

૭.૨ સામાવાળાઓએ દાવો કર્યો હતો કે તેમની અને અરજદાર બેંક વચ્ચે માલિક - કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વ ધરાવે છે તે હકીકતને નાકારી શકાય નહીં અને માનનીય લેબર કોર્ટ તેમજ માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલતે આપું તારણ નોંધવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.

૭.૩ હાલની પિટિશનના પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનું આ મુખ્ય મર્મ છે. માનનીય લેબર કોર્ટ અને માનનીય ઔદ્યોગિક અદાલતે સામાવાળાઓના દાવા અને રજૂઆતને સ્વીકાર્યા છે અને એવું તારણ નોંધ્યું છે કે સામાવાળાઓ અરજદાર બેંકના કર્મચારીઓ છે.

૮. આમ હાલની પિટિશનના રેકૉર્ડ પર હકીકતના સમવર્તી તારણો છે.

૮.૧ જો કે, અરજદાર બેંક એવી રજૂઆત કરશે કે હાલના કેસમાં ભલે સમવર્તી નિર્ણયો હોય પણ તેઓ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત છે અને હકીકતો તથા પુરાવાઓના ખોટા અર્થઘટન અને કાયદાની ખોટી સ્થિતિ પર આધારિત છે અને તેથી તેમને કાયમ રાખી શકાય નહીં અને રદ કરવા જોઈએ.

૯. સામાસામી રજૂઆતો ધ્યાને લેવા માટે એ બાબતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જરૂરી છે કે:-

(a) એક્ટ હેઠળની જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને એક્ટની કલમ ૧૦૭ અને કલમ ૧૧૦ ને ધ્યાનમાં લેતાં, લિક્વિડેટર દ્વારા બજાવવામાં આવતા કાર્યો એ વૈધાનિક કાર્યો અને ફરજો છે અને તેઓ એક્ટ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી સત્તા અથવા અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે,

- (b) લિક્વિડેટર એ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ રચાયેલી એક મંડળ/ઓથોરિટી છે અને સદર એક્ટ લિક્વિડેટરને એવી સહકારી મંડળીઓ કે જેમના વિરુદ્ધ સમેટી લેવાનો હુકમ પસાર કરાયો હોય તેમના લિક્વિડેશનને લગતા કાર્યો બજાવવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે કેટલીક સત્તા અને અધિકારો પ્રદાન કરે છે,
- (c) એક્ટની યોજના અને જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, લિક્વિડેટરની નિમણૂક સહકારી મંડળીઓના રજિસ્ટ્રાર દ્વારા કરવામાં આવે છે,
- (d) લિક્વિડેટરની નિમણૂક એક્ટ હેઠળ નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અનુસાર લિક્વિડેશન / સમેટવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરવા અને પૂર્ણ કરવા માટે કરવામાં આવે છે અને તે હેતુ માટે તેમણે એક્ટ હેઠળ અને એક્ટ હેઠળ નિર્દિષ્ટ રીતે, ખાસ કરીને એક્ટની કલમ ૧૧૦ હેઠળ વિચારાયેલ કાર્ય અને ફરજ બજાવવાની હોય છે,
- (e) વધુમાં, લિક્વિડેટર સહકારી મંડળીઓના રજિસ્ટ્રારની સૂચના મુજબ કાર્ય કરે છે અને સહકારી મંડળીઓના રજિસ્ટ્રાર લિક્વિડેટર પર દેખરેખ રાખે છે,
- (f) જ્યારે રજિસ્ટ્રાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરે છે, ત્યારે સોસાયટી (લિક્વિડેશનમાં હોય તેવી) ને સમેટવાની પ્રવૃત્તિ અને પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે લિક્વિડેટરને પોતાના સ્ટાફ અને સેટઅપ / મહેકમની જરૂર પડે છે અને તે હેતુ માટે લિક્વિડેટર કલાર્ક, પટ્ટાવાળા વગેરેની નિમણૂક કરશે,
- (g) સમેટવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે લિક્વિડેટર દ્વારા રોકવામાં આવેલ સ્ટાફ / વ્યક્તિઓ તેમની સૂચના, દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરશે અને તેઓ સોસાયટી (લિક્વિડેશન હેઠળની) ના લિક્વિડેશનને લગતા કામ અને કાર્યો કરશે,
- (h) એ બાબત સંબંધિત/મહત્વપૂર્ણ છે કે લિક્વિડેટરનું મહેકમ અન્ય મહેકમોથી અલગ અને સ્વતંત્ર છે અને તે એક ભિન્ન અને અલગ કાનૂની સંસ્થા છે,
- (i) લિક્વિડેટરના મહેકમને અરજદાર બેંકના મહેકમ કે સંસ્થાના ભાગ તરીકે ગણી

શકાય નહીં કે માની શકાય નહીં,

(j) લિક્વિડેટરની નિમણૂક ચોક્કસ હેતુ અને ચોક્કસ કાર્ય માટે અને મર્યાદિત મુદત માટે એટલે કે લિક્વિડેશનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ થાય અથવા લિક્વિડેશનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવાની સમયમર્યાદા (એક્ટ હેઠળ નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ) પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધીની હોય છે,

(k) આમ, લિક્વિડેટર એ એક વૈધાનિક મંડળ અને અલગ કાનૂની સંસ્થા છે,

૧૦. બીજી તરફ અરજદાર બેંક એક સહકારી મંડળી છે કે જે તેના પ્રવર્તકો / શેરધારકો દ્વારા અલગથી નિગમિત થયેલ છે અને એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ એક સ્વતંત્ર અને અલગ ઉપક્રમ તરીકે નોંધાયેલ છે.

૧૦.૧ અરજદાર બેંકનું મહેકમ લિક્વિડેટરના મહેકમથી સ્વતંત્ર અને અલગ છે અને બેંકનું પોતાનું અલગ અને વ્યક્તિગત અસ્તિત્વ છે તથા તે લિક્વિડેટરના મહેકમથી અલગ અને ભિન્ન કાનૂની સંસ્થા છે.

૧૦.૨ બેંકની પ્રવૃત્તિ લિક્વિડેટરના મહેકમની પ્રવૃત્તિ અને કાર્યથી ભૌતિક અને નોંધપાત્ર રીતે ભિન્ન છે.

૧૧. હાલના કેસમાં અરજદાર બેંકે વાઉચર્સની નકલો રેકૉર્ડ પર મૂકી હતી જેના આધારે સામાવાળાઓને પગાર ચૂકવવામાં આવ્યો હતો. સદર વાઉચર્સની નકલો હાલની પિટિશનના રેકૉર્ડ પર પણ મૂકવામાં આવી છે.

૧૧.૧ સદર દસ્તાવેજોની તપાસ કરતા એ બહાર આવે છે કે (a) પગારની ચૂકવણી લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી (એટલે કે લિક્વિડેટરના નામે અને તેની સત્તા હેઠળ તથા તેની મહોર હેઠળ) અને (b) સામાવાળાઓને પગારની ચૂકવણી લિક્વિડેશન હેઠળની સંબંધિત મંડળી/ઓ એટલે કે શ્રી વઢવી સહકારી મંડળી લિ., શ્રી ઉમરાળા સેવા સહકારી મંડળી લિ., શ્રી ગાણા સેવા સહકારી મંડળી લિ., બગડૂ સેવા સહકારી મંડળી લિ., મગનાથ પીપળી સેવા સહકારી મંડળી લિ., શ્રી ખડિયા સેવા સહકારી મંડળી લિ., શ્રી કંગારી સેવા સહકારી મંડળી લિ., શ્રી કેડિયારી સેવા સહકારી મંડળી લિ. વગેરેના ખાતામાં ઉધારવામાં આવી હતી, (c) સદર દસ્તાવેજો એ પણ સાબિત કરે છે કે (i) સામાવાળાઓને પગાર અરજદાર બેંક દ્વારા તેના પોતાના ભંડોળ / ખાતામાંથી ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો; અને (ii) સામાવાળાઓને પગાર સંબંધિત મંડળી/ઓ કે જેમના માટે સામાવાળાઓને લિક્વિડેટર દ્વારા સોંપવામાં આવ્યા હતા તેમના ભંડોળમાંથી ચૂકવવામાં આવ્યો હતો (અને તેમના ખાતામાં ઉધારવામાં આવ્યો હતો).

૧૨. આ ઉપરાંત, હાલના સામાવાળા નં. ૬ ની નિમણૂકને મંજૂરી આપતો રજિસ્ટ્રારનો પત્ર નમૂના તરીકે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો છે, સામાવાળાઓને આપવામાં આવેલા નિમણૂક પત્રો (જ્યારે તેઓની લિક્વિડેટરના મહેકમ પર નિમણૂક કરવામાં આવી હતી) પણ આ પિટિશનના રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યા છે (એનેક્સર-એફ પાનું ૧૭૯). સદર પત્ર (નમૂના) ની તપાસ કરતા એ પણ બહાર આવે છે કે સામાવાળાઓની નિમણૂકના સંબંધમાં રજિસ્ટ્રારની મંજૂરી / પરવાનગી માંગવામાં આવી હતી અને મંજૂર કરવામાં આવી હતી. આ પાસું એ સ્પષ્ટ કરે છે કે નિમણૂકો આવી મંજૂરી / પરવાનગીને આધીન હતી, જે બેંક દ્વારા નીમવામાં આવેલ વ્યક્તિઓના કિસ્સામાં ન હોઈ શકે. નિમણૂક પત્રો લિક્વિડેટરના નામે અને તેમની સહી, સત્તા અને મહોર હેઠળ આપવામાં આવ્યા છે, બેંક

એટલે કે બેંકના કોઈ અધિકૃત અને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા નહીં.

૧૩. તેનો લેખિત જવાબ દાખલ કરીને સામાવાળાઓની અરજીઓનો વિરોધ કરતી વખતે અને તેના દસ્તાવેજો એટલે કે મંજૂરી / પરવાનગી પત્ર (રજિસ્ટ્રાર દ્વારા આપવામાં આવેલ) અને ચૂકવણીના વાઉચર્સ (કે જેના હેઠળ સામાવાળાઓને પગાર ચૂકવવામાં આવ્યો હતો) અને નિમણૂક પત્રોના આધારે અરજદાર બેંકે દાવો કર્યો હતો કે (a) અરજદાર બેંક અને સામાવાળાઓ વચ્ચે માલિક અને કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વ ધરાવતો નથી; અને (b) બેંકના કર્મચારીઓની નિમણૂક તેની પસંદગી નીતિ અને ભરતીના નિયમો હેઠળ નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવે છે (c) બેંક એટલે કે બેંકના કોઈ અધિકૃત અધિકારીએ સામાવાળાઓની નિમણૂક કરી ન હતી અને બેંક સદર વ્યક્તિઓ પર કોઈ નિયંત્રણ ધરાવતી ન હતી; અને (d) સામાવાળાઓએ અરજદાર બેંકની કોઈ ફરજ કે કાર્ય બજાવ્યું ન હતું અને અરજદાર બેંક માટે કામ કર્યું ન હતું (e) સામાવાળાઓએ લિક્વિડેટરની સૂચના અનુસાર અને તેની હેઠળ કામ કર્યું હતું; અને (f) સામાવાળાઓ તેના નિયમો/વિનિયમો દ્વારા સંચાલિત ન હતા; અને (g) સંબંધિત વ્યક્તિઓ / સામાવાળાનો પગાર પણ અરજદાર બેંક દ્વારા ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૪. મહત્વની બાબત એ હકીકત છે કે સામાવાળાઓએ સદર દલીલોનો સામનો કર્યો ન હતો અને તેઓ અરજદાર બેંક દ્વારા નીમવામાં આવ્યા હતા તથા તેમની નિમણૂક અરજદારના નિયમો દ્વારા નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવી હતી અને તેઓ બેંકની સૂચનાઓ, દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરતા હતા તથા તેમનો પગાર બેંક દ્વારા ચૂકવવામાં આવતો હતો તે સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી મૂકી ન હતી.

૧૪.૧ એક તરફ સામાવાળાઓ તેમના આક્ષેપો અને દાવાઓને સમર્થન આપવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં નિષ્ફળ ગયા અને બીજી તરફ તેઓ અરજદાર બેંક દ્વારા રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા દસ્તાવેજોથી વિપરીત હોય તેવી કોઈ સામગ્રી રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા.

૧૪.૨ એ બાબત પણ મહત્વની છે કે આવી પરિસ્થિતિ હોવા છતાં, વિદ્વત્ અદાલતો આક્ષેપો અને દાવાઓને સમર્થન આપતા પુરાવાઓની સ્પષ્ટ ગેરહાજરીને મૂલવવામાં નિષ્ફળ રહી અને સામાવાળાઓના દાવાને સમર્થન આપે તેવા કોઈ પણ પુરાવાના અભાવ છતાં વિદ્વત્ અદાલતોએ સામાવાળાઓનો દાવો સ્વીકાર્યો અને રાહત આપવા મંજૂરી આપી. સામાવાળાઓ ઉપરોક્ત પાસાઓ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા.

૧૪.૩ સામાવાળાઓ માલિક – કામદારના સંબંધને માન્યતા આપવા માટે જરૂરી એવા ખૂબ જ મૂળભૂત ઘટકો અને લક્ષણો જેવા કે નિમણૂક, દેખરેખ અને નિયંત્રણ, "વેતન" ની ચૂકવણી અને સેવા સમાપ્ત કરવાનો અધિકાર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા.

૧૫. એ બાબત મહત્વપૂર્ણ છે કે સહકારી મંડળીનું લિક્વિડેશન એક્ટની કલમ ૧૦૭ હેઠળ પસાર કરાયેલા હુકમથી શરૂ થાય છે. આપો હુકમ પસાર થયા પછી, સહકારી મંડળીઓના રજિસ્ટ્રાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક (એક્ટની કલમ ૧૦૮) કરે છે જેને એક્ટ અને નિયમો હેઠળની જોગવાઈઓ અનુસાર લિક્વિડેશનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવાનું સોંપવામાં આવે છે.

૧૫.૧ લિક્વિડેટર તરીકે નીમવામાં આવેલ વ્યક્તિ બેંકના અધિકારી હોઈ શકે છે અને બેંક એ સોસાયટીના લેણદારો પૈકીની એક હોઈ શકે છે જેને રજિસ્ટ્રારના હુકમના આધારે લિક્વિડેશન પ્રક્રિયા હેઠળ મૂકવામાં આવી હોય.

૧૬. જો કે સદર પાસું કાનૂની સંસ્થાનું પૃથક્કરણ અને મહેકમોનું પૃથક્કરણ એટલે કે લિક્વિડેટરનું મહેકમ અને અરજદાર બેંકના પૃથક્કરણને નાબૂદ કરતું નથી. રજિસ્ટ્રાર દ્વારા નીમવામાં આવેલી વ્યક્તિ સંયોગવશાત્ બેંકના કર્મચારી હોય માત્ર તેનાથી જ લિક્વિડેટર અને બેંક નામની બે ભિન્ન સંસ્થાઓનું પૃથક્કરણ નાબૂદ થતું નથી, કે નીમવામાં આવેલા અધિકારી (લિક્વિડેટર તરીકે) બેંકના કર્મચારી હોવાની હકીકત લિક્વિડેટરની કચેરીને બેંકના તાબા હેઠળની બનાવતી નથી. એ બાબત મહત્વપૂર્ણ છે કે લિક્વિડેટરે વૈધાનિક કાર્ય બજાવવાનું હોય છે અને તેમનું મહેકમ અલગ અને કાનૂની સંસ્થા છે. રજિસ્ટ્રારના હુકમ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને લિક્વિડેટર તરીકે નીમવામાં આવે (કોઈપણ સહકારી મંડળી કે મંડળીઓના સમેટી લેવાના વૈધાનિક કાર્યને બજાવવા માટે) પછી આવી વ્યક્તિ, લિક્વિડેટર તરીકે તેમની નિમણૂક અમલી બને તે તારીખથી અને ત્યારથી, લિક્વિડેટર તરીકે એટલે કે અન્ય કોઈપણ મહેકમથી ભિન્ન એક અલગ કાનૂની સંસ્થા તરીકે ગણાશે.

૧૬.૧ આમ, જો બેંકના કોઈ અધિકારીને "લિક્વિડેટર" તરીકે નીમવામાં આવે, તો લિક્વિડેટર તરીકે તેમની નિમણૂક થયા પછી, બેંક સદર વ્યક્તિ પર દેખરેખ અને નિયંત્રણ કે સત્તા ધરાવી શકતી નથી (જ્યાં સુધી તેઓ લિક્વિડેટરની કચેરી અને હોદ્દો ધરાવવાનું ચાલુ રાખે છે) અને બેંક રજિસ્ટ્રાર દ્વારા લિક્વિડેટર તરીકે નામાંકિત અથવા નીમવામાં આવેલા અધિકારીને કોઈ ચોક્કસ કૃત્ય કરવા અથવા ચોક્કસ કૃત્ય કરવાથી રોકવા અથવા બેંક દ્વારા સૂચવેલ રીતે ચોક્કસ કૃત્ય બજાવવા માટે નિર્દેશ આપી શકતી નથી.

૧૬.૨ તેવી જ રીતે, રજિસ્ટ્રારના હુકમથી બેંકના અધિકારી-કર્મચારીને "લિક્વિડેટર" તરીકે નીમવામાં આવ્યા હોવાના માત્ર કારણસર, "લિક્વિડેટર" દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણયો અને પગલાંઓ અને/અથવા પસાર કરાયેલા હુકમો "લિક્વિડેટર" ની કચેરી અને

મહેકમને બંધનકર્તા રહેશે પરંતુ તેને બેંક દ્વારા અને/અથવા બેંક વતી અને/અથવા બેંકના નામે અને તેના વતી કરાયેલા કૃત્યો અને હુકમો કહી શકાય નહીં.

૧૬.૩ દુર્ભાગ્યે, વિદ્વત્ અદાલતો આ પાસા અને તફાવતને પણ મૂલવવામાં નિષ્ફળ રહી.

૧૭. અરજદાર દ્વારા રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા દસ્તાવેજો પરથી એ પણ બહાર આવ્યું છે કે (i) સામાવાળાઓની નિમણૂક સહકારી મંડળીઓને સમેટી લેવાને લગતા કામ માટે કરવામાં આવી હતી (ii) અને તેમની નિમણૂક લિક્વિડેટર દ્વારા અને તેના હુકમ હેઠળ કરવામાં આવી હતી તથા તેમની નિમણૂક લિક્વિડેટરના મહેકમ પર કરવામાં આવી હતી; અને (iii) તેમની નિમણૂક બેંકના મહેકમ પર અને/અથવા બેંક દ્વારા કરવામાં આવી ન હતી (iv) અને બેંકની નીતિ અથવા નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અને નિયમોનું પાલન કર્યા પછી તેમની પસંદગી, ભરતી અને નિમણૂક કરવામાં આવી ન હતી; અને (v) સદર વ્યક્તિઓએ લિક્વિડેટર માટે અને તેની સૂચના હેઠળ કામ કર્યું હતું અને તેમણે લિક્વિડેટર (રજિસ્ટ્રાર દ્વારા તેમની નિમણૂક થયા પછી) ની સૂચના અને નિર્દેશ મુજબ અને તેની હેઠળ સમેટવાની પ્રક્રિયાને લગતા કાર્યો બજાવ્યા હતા, (vi) તેમના પગાર લિક્વિડેટર દ્વારા સોસાયટીઓ (લિક્વિડેશનમાં હોય તેવી) ના ભંડોળમાંથી ચૂકવવામાં આવ્યા હતા અને તેમના પગાર લિક્વિડેશનમાંની સોસાયટીઓના ખાતામાં ઉધારવામાં આવ્યા હતા; અને (vii) લિક્વિડેટર સામાવાળાઓ પર દેખરેખની સત્તા અને અધિકાર ધરાવતા હતા અને તેનો ઉપયોગ કરતા હતા; અને (viii) અરજદાર બેંકે તેમનો પગાર ચૂકવ્યો ન હતો; અને (ix) અરજદાર બેંક સામાવાળાઓને સેવામાંથી સમાપ્ત કરવાની સત્તા કે અધિકાર ધરાવતી ન હતી.

૧૭.૧ આ પાસાઓ પાના ૧૬૮ થી ૧૭૫ પરના દસ્તાવેજો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

૧૮. આ બાબતે એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે રેકૉર્ડ પર એવું કશું જ નથી કે જેના આધારે એવું અર્થઘટન કરી શકાય કે:

(a) અરજદાર બેંકે સામાવાળાઓની નિમણૂક કરી હતી અને યોગ્ય હુકમ/હુકમો આપ્યા હતા અને

(b) અરજદાર બેંકે તેમના પર નિયંત્રણ કે દેખરેખ રાખ્યા હતા; અને

(c) અરજદાર બેંકના નિયમો અને વિનિયમો તેમને લાગુ પડતા હતા; અને

(d) તેમની સેવાઓ બેંકના નિયમો અને વિનિયમો દ્વારા સંચાલિત હતી; અને

(e) તેમનો પગાર અરજદાર બેંક દ્વારા ચૂકવવામાં આવતો હતો અને / અથવા ગેરવર્તણૂકના કિસ્સામાં કોઈ શિસ્તભંગના પગલાં લેવાની સત્તા અરજદાર બેંકમાં નિહિત હતી; અને / અથવા

(f) શિસ્તને લગતી અને / અથવા સેવાની શરતો અંગેની બાબતોમાં તેઓ અરજદાર બેંકના નિયમો દ્વારા સંચાલિત હતા.

૧૯. જ્યારે ઉપરોક્ત પાસાઓની સંયુક્તપણે તપાસ કરવામાં આવે છે ત્યારે એ બહાર આવે છે કે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી અને તેના સાચા અને યોગ્ય અર્થઘટનના આધારે, બેંક અને સદર વ્યક્તિઓ એટલે કે સામાવાળાઓ વચ્ચે માલિક – કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વ ધરાવે છે તેવું વિદ્વાન અદાલતોનું તારણ ટકવાપાત્ર નથી.

૧૯.૧ જ્યારે અરજદાર બેંકે ન તો તે વ્યક્તિઓની પસંદગી કરી છે કે ન તો અરજદાર બેંકે તેના સક્ષમ અને અધિકૃત અધિકારી મારફતે નિમણૂક પત્રો આપ્યા છે અને જ્યારે બેંકે તે વ્યક્તિઓને પગારની ચૂકવણી કરી નથી કે સામાવાળાઓ પર દેખરેખ અને નિયંત્રણ રાખ્યા નથી અને જ્યારે સામાવાળાઓ બેંકના કોઈ પણ નિયમો – સેવાની અને / અથવા શિસ્તના નિયમો તો દૂર – ને આધીન ન હતા અને જ્યારે બેંક તેમની સામે શિસ્તભંગના પગલાં લેવાની સત્તા કે તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાની સત્તા ધરાવતી ન હતી કે તેનો ઉપયોગ કરતી ન હતી અને જ્યારે સામાવાળાઓ માલિક – કામદારના સંબંધની સ્થાપના માટે જરૂરી એવા કોઈ પણ ઘટક, લક્ષણ કે તત્વનું અસ્તિત્વ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે, ત્યારે હાલના કેસમાં બેંક અને સદર વ્યક્તિઓ વચ્ચે માલિક – કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વમાં છે (અથવા અસ્તિત્વમાં હતો) તે સ્વીકારી શકાય નહીં.

૨૦. દુર્ભાગ્યે, વિદ્વાન લેબર કોર્ટ સદર પાસાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં અને મૂલવવામાં નિષ્ફળ રહી છે.

૨૦.૧ રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ દસ્તાવેજો અને અન્ય પુરાવાઓને કાં તો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી અથવા તો કાયદા હેઠળ ગ્રાહ્ય ન હોય તે રીતે તેમનું વિપરીત અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે.

૨૦.૨ વિદ્વાન અદાલતોએ સદર દસ્તાવેજો પરથી એવા અનુમાનો કર્યા છે જેને હકીકતોનો આધાર નથી કે કાયદામાં યોગ્ય ઠેરવી શકાય તેમ નથી.

૨૧. વિદ્વાન અદાલતો એ ધ્યાનમાં લેવામાં અને મૂલવવામાં પણ નિષ્ફળ રહી છે કે સામાવાળાઓ એ દર્શાવવા અને સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે તેઓ શિસ્તભંગના પગલાં લગતા નિયમો સહિત અરજદાર બેંકના નિયમો અને વિનિયમોથી બંધાયેલા હતા અને તેને આધીન હતા તથા શિસ્તભંગના પગલાં લેવાની અથવા સામાવાળાઓની સેવા સમાપ્ત કરવાની સત્તા અરજદાર બેંકમાં નિહિત હતી અને તેવા હેતુ માટે તેઓ બેંકના કર્મચારીઓને લાગુ પડતા નિયમો દ્વારા સંચાલિત હતા.

૨૧.૧ જ્યારે સામાવાળાઓ બેંક અને સામાવાળાઓ વચ્ચે માલિક અને કર્મચારીના સંબંધ નક્કી કરવા કે નિશ્ચિત કરવા માટે સુસંગત હોય તેવા કોઈ પણ ઘટક કે લક્ષણને સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ નિર્ણાયક પુરાવા રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા, ત્યારે સશક્ત/નિર્ણાયક પુરાવાના અભાવે વિદ્વાત્ અદાલતો આવા તારણ પર પહોંચી શકી ન હોત. હાલના કેસમાં વિદ્વાત્ અદાલતોએ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની અવગણના કરીને અને / અથવા દસ્તાવેજોનું ખોટું અર્થઘટન કરીને આપું અનુમાન કર્યું છે.

૨૨. જ્યારે આ તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે ત્યારે એ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે લિક્વિડેટર (જેઓ બેંકના અધિકારી / કર્મચારી હોઈ શકે છે) દ્વારા રોકવામાં આવેલી વ્યક્તિઓને બેંકના કર્મચારીઓ – કામદારો ગણી શકાય નહીં કે તેમની સાથે તેવો વ્યવહાર કરી શકાય નહીં અને વિદ્વાત્ અદાલતો આવી વ્યક્તિઓને બેંકના કર્મચારીઓ – કામદારો તરીકે સમાવી લેવાનો અથવા સદર વ્યક્તિઓને બેંકના અન્ય કર્મચારીઓની સમકક્ષ પગાર અને અન્ય લાભો ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં યોગ્ય ઠરતી નથી. અરજદાર બેંક અને સામાવાળાઓ વચ્ચે માલિક – કર્મચારીનો સંબંધ સ્થાપિત અને

પ્રદર્શિત કરે તેવા કોઈ પણ નિર્ણયકારી/સશક્ત પુરાવાના અભાવ છતાં વિદ્વાન અદાલતો આવા નિર્દેશો પસાર કરી શકી ન હોત અને પસાર કરવા જોઈતા ન હતા, તેમ છતાં વિદ્વાન અદાલતોએ આ ક્ષતિગ્રસ્ત હુકમો પસાર કર્યા છે.

૨૩. આ પ્રક્રિયામાં વિદ્વાન અદાલત કાયદાની ખોટી અરજી/અમલ અને હકીકતો તથા પુરાવાઓના વિપરીત વાંચનમાં ભૂલ કરી બેઠી છે.

૨૩.૧ દુર્ભાગ્યે, ઉપર દર્શાવેલ પાસાઓ વિદ્વાન લેબર કોર્ટ કે વિદ્વાન ઔદ્યોગિક અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી કે મૂલવવામાં આવ્યા નથી અને વિદ્વાન અદાલતોએ બિન-પ્રમાણિત/અપ્રમાણિત આક્ષેપોથી પ્રભાવિત અને માર્ગદર્શિત થવા દીધું છે.

૨૩.૨ આ બાબતે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર (સુપ્રા/ઉપરોક્ત) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેવું યોગ્ય રહેશે જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે:-

૪૬. "સૌપ્રથમ, અમે સામાવાળાઓ અને વડી અદાલતો દ્વારા રાખવામાં આવેલી એ ગેરસમજને દૂર કરવી જરૂરી સમજીએ છીએ કે મુકદ્દમાના અગાઉના તબક્કામાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલો રદ કરતી વખતે, આ અદાલતે કોઈ પણ શરત વિના કંપની પેઈડ સ્ટાફને સમાવી લેવા માટે કલકત્તા અને કેરળ વડી અદાલતો દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશોને સમર્થન આપ્યું હતું. ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ કોર્ટ લિક્વિડેટર્સ એમ્પ્લોઈઝ એસોસિએશન અને અન્ય

(સુપ્રા) ના ચુકાદાના ફરિયાદી ૨૦ થી ૨૫ નું ધ્યાનપૂર્વક વાંચન એ બાબત તદ્દન સ્પષ્ટ કરે છે કે વડી અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલા કારણો અને તારણોને મંજૂર કરતી વખતે અને અપીલોને રદ કરતી વખતે, આ અદાલતે અપીલકર્તાઓને છ મહિનામાં ૧૯૭૮ ની સ્કીમની તર્જ પર નવી સ્કીમ બનાવવાની અને તેને અમલમાં મૂકવાની તક આપી હતી એટલું જ નહીં પરંતુ અપીલોમાં પડકારાયેલા હુકમો અને રિટ પિટિશન (સી) નં. ૪૭૩/૧૯૮૮ માં પસાર કરાયેલા હુકમના અમલ પર સ્ટે પાછા આવ્યો હતો. ફરિયાદી ૨૫ માં 'નિષ્ફળ જતાં, અપીલ હેઠળના ચુકાદાઓ અને રિટ પિટિશન (સી) નં. ૪૭૩/૧૯૮૮ નો હુકમ બહાલ રહેશે' શબ્દોનો ઉપયોગ એવો કોઈ સંદેહ બાકી રાખતો નથી કે જો ભારત સરકારે ૧૯૭૮ ની સ્કીમની તર્જ પર નવી સ્કીમ ન બનાવી હોત તો જ વડી અદાલત દ્વારા અને આ અદાલત દ્વારા રિટ પિટિશન (સી) નં. ૪૭૩/૧૯૮૮ માં પસાર કરાયેલા હુકમો અમલી બનવાના હતા. જો કે, વાસ્તવિકતા એ છે કે ભારત સરકારે ચુકાદાની તારીખથી છ મહિનાની અંદર ૧૯૯૯ ની સ્કીમ માત્ર બનાવી અને સૂચિત કરી ન હતી, પરંતુ તેના અમલીકરણ માટે માર્ગદર્શિકા પણ બહાર પાડી હતી. તેથી, કલકત્તા અને કેરળ વડી અદાલતો દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમો અને આ અદાલત દ્વારા રિટ પિટિશન (સી) નં. ૪૭૩/૧૯૮૮ માં આપવામાં આવેલો નિર્દેશ નિષ્પ્રભાવી અને અમલપિહીન બની ગયેલા ગણાશે અને સામાવાળાઓ તે હુકમો અને નિર્દેશોથી કોઈ લાભ મેળવી શકે નહીં.

૪૭. હવે ગુણદોષ પર. ૧૯૫૯ ના નિયમોના નિયમ ૩૦૮ અને ૩૦૯, જે આ અદાલત દ્વારા કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬૪૩ હેઠળ કોઈપણ લિક્વિડેશનમાં વિશેષ કે વધારાના સ્ટાફની રોજગારી અને આવા સ્ટાફને પગાર અને ભથ્થાંની ચૂકવણીની સુવિધા માટે બનાવવામાં આવ્યા હતા, તે આ મુજબ વંચાય છે :-

૩૦૮. વધારાના કે વિશેષ સ્ટાફની રોજગારી- જ્યાં ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરનો એવો અભિપ્રાય હોય કે કોઈપણ લિક્વિડેશનમાં કોઈ વિશેષ કે વધારાના સ્ટાફની રોજગારી જરૂરી છે, તો તેઓ પરવાનગી માટે અદાલતમાં અરજી કરશે, અને અદાલત યોગ્ય લાગે તેવા પગાર અને ભથ્થાં પર અદાલતને યોગ્ય લાગે તેવા સ્ટાફને પરવાનગી આપી શકે છે.

૩૦૯. સામાન્ય સ્ટાફના ખર્ચની ફાળવણી- જ્યાં એક કરતાં વધુ લિક્વિડેશનના કામ માટે કોઈ સ્ટાફને રોકવામાં આવ્યો હોય, અથવા એક કરતાં વધુ લિક્વિડેશન માટે કોઈ મહેકમ કે અન્ય ખર્ચ થયો હોય, તો આવા સ્ટાફ અને સામાન્ય મહેકમ તથા અન્ય ખર્ચ પર થયેલો ખર્ચ, જજ તરફથી કોઈ નિર્દેશ હોય તો તેને આધીન રહીને, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા સંબંધિત કેટલાક લિક્વિડેશનો વચ્ચે તેમને યોગ્ય લાગે તેવા પ્રમાણમાં ફાળવવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત પુનઃરજૂ કરેલ નિયમો એ સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી બનાવવામાં આવ્યા હતા કે સ્ટાફની અછતને કારણે લિક્વિડેશનની કાર્યવાહી ખોરવાય નહીં. એવું અનુભવાયું હતું કે જો લિક્વિડેશનના કેસો સાથે અસરકારક રીતે નિપટવા માટે વધારાના માનવબળની જરૂર હોય, તો ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર અદાલતમાં અરજી કરી શકે છે અને મંજૂરી મળ્યા પછી આવા સ્ટાફને રોકી શકે છે. વધારાના સ્ટાફને કંપનીના ભંડોળમાંથી ચૂકવવામાં આવે છે. જો નિયમ ૩૦૮ હેઠળ રોકવામાં આવેલ સ્ટાફ એક કરતાં વધુ લિક્વિડેશનના કામ માટે જરૂરી હોય અથવા એક કરતાં વધુ લિક્વિડેશન માટે કોઈ મહેકમ કે અન્ય ખર્ચ થયો હોય, તો ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે સંબંધિત જજના નિર્દેશ, જો કોઈ હોય તો, ને આધીન રહીને ખર્ચની ફાળવણી કરવી જરૂરી છે.

૪૮. એ બાબત વિવાદસ્પદ નથી કે સામાવાળાઓને ૧૯૫૯ ના નિયમોના નિયમ ૩૦૮

હેઠળ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલી પરવાનગીને અનુસરીને ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર્સ દ્વારા રોકવામાં આવ્યા હતા/રોજગારી આપવામાં આવી હતી અને તેમની રોજગારીની શરૂઆતથી જ તેમને લિક્વિડેશનમાંની કંપનીઓની અસ્કયામતોના નિકાલ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા ભંડોળમાંથી ચૂકવણી કરવામાં આવી રહી છે. તેઓની પસંદગી બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦૯ ના પરંતુક હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો હેઠળ નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવી ન હતી કે ભારત સરકાર દ્વારા મંજૂર કરાયેલી જગ્યાઓ સામે તેમની નિમણૂક કરવામાં આવી ન હતી. આથી એ સ્પષ્ટ છે કે કંપની પેઈડ સ્ટાફ એક અલગ અને ભિન્ન વર્ગ બનાવે છે. મુકદ્દમાના અગાઉના તબક્કામાં અપીલોનો નિર્ણય કરતી વખતે, આ અદાલત ઉપરોક્ત હકીકતો પ્રત્યે સચેત રહી હોવી જોઈએ અને તમામ કંપની પેઈડ સ્ટાફને સમાવી લેવા માટે કલકત્તા અને કેરળ વડી અદાલતો દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશો પર છ મહિના માટે સ્ટે આપવામાં આવ્યો હતો અને કેન્દ્ર સરકારને તે સમયગાળા દરમિયાન નવી સ્કીમ બનાવવાની તક આપવામાં આવી હતી તેનું કારણ આ હોવાનું જણાય છે.

પર. ઉપર ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ, બે વડી અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલા કારણો અને તારણોને મંજૂર કરતી વખતે અને અપીલોને રદ કરતી વખતે, આ અદાલતે ભારત સરકારને ૧૯૭૮ ની સ્કીમની તર્જ પર સ્કીમ બનાવવાની પરવાનગી આપી હતી એટલું જ નહીં પણ અપીલમાં પડકારાયેલા હુકમો અને ટ્રાન્સફર કરાયેલી રિટ પિટિશનમાં પોતાના દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમના અમલીકરણ પર સ્થગિતતા (સ્ટે) પણ આપી હતી. જો અદાલતનો હેતુ એવો હોત કે ચુકાદાની તારીખે એટલે કે ૨૭.૮.૧૯૯૯ ના રોજ કામ કરતા કંપની પેઈડ સ્ટાફના તમામ સભ્યોને ગ્રુપ 'સી' અને 'ડી' ની જગ્યાઓ સામે નિયમિત કેડરમાં સમાવી લેવા જોઈએ, તો તે અસરનો એક સાદો નિર્દેશ પૂરતો થયો હોત

અને ભારત સરકારને તે જ સમયગાળામાં નવી સ્કીમ બનાવવા માટે સ્વતંત્રતા આપીને વડી અદાલતોના હુકમોના અમલીકરણ પર છ મહિના માટે સ્ટે આપવાનો કોઈ પ્રસંગ ન હતો. આવા નિર્દેશનો અભાવ દર્શાવે છે કે અદાલત એ હકીકત પ્રત્યે ખૂબ જ સચેત હતી કે નિયમિત કેડરમાં ભરતી બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૦૯ હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને કંપની પેઈડ સ્ટાફના જથ્થાબંધ સમાવેશ/નિયમિતિકરણ માટે નિર્દેશ આપવો અને તેના દ્વારા સીધી ભરતી માટે અરજી કરવાની તકની રાહ જોઈ રહેલી વધુ તેજસ્વી વ્યક્તિઓ ધરાવતી યુવા પેઢી માટે સ્પર્ધાની તકને નાબૂદ કરવી/અવરોધવી એ જાહેર હિત માટે અત્યંત નુકસાનકારક રહેશે. તદ્દન સ્પષ્ટપણે, અદાલત કંપની પેઈડ સ્ટાફના સભ્યો પ્રત્યે અયોગ્ય સહાનુભૂતિ દર્શાવીને ગુણવત્તા (મેરિટ) નો ભોગ આપવા માંગતી ન હતી, જેઓ તેમના હોદ્દા, તેમની રોજગારીની શરતો અને નિયમો તથા એ હકીકત કે તેમને ભારતના એકત્રિત ભંડોળમાંથી નહીં પરંતુ કંપનીના ભંડોળમાંથી ચૂકવણી કરવાની હતી તે પૂર્ણ જ્ઞાન સાથે સેવામાં જોડાયા હતા. આ સંદર્ભમાં, અમે એ પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ કે ભલે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર્સે કંપની પેઈડ સ્ટાફની નિમણૂક કરવા માટે જાહેરાતો બહાર પાડી હતી અને કંઈક અંશે પસંદગી કરી હતી, તેમ છતાં વધુ લાયકાત ધરાવતી અને ગુણવત્તાયુક્ત વ્યક્તિઓએ અરજી કરવાનું ટાળ્યું જ હશે કારણ કે તેઓ જાણતા હતા કે રોજગારી નિશ્ચિત મુદત માટે નિશ્ચિત પગાર પર હશે અને લિક્વિડેશનની કાર્યવાહી પૂર્ણ થવાની સાથે તેમની રોકવા/સેવાનો અંત આવશે. તેના પરિણામે, માત્ર સામાન્ય/મધ્યમ કક્ષાના ઉમેદવારોએ જ જાહેરાતોનો પ્રતિસાદ આપ્યો હશે અને કંપની પેઈડ સ્ટાફ તરીકે જોડાયા હશે. આ પરિદ્રશ્યમાં, તમામ કંપની પેઈડ સ્ટાફને સમાવી લેવાના નિર્દેશને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૬ માં નિર્દિષ્ટ સમાનતાના સિદ્ધાંતનું ઉલ્લંઘન કરનાર ગણવો પડશે.

૫૯. જગ્યાઓનું સર્જન અને નાબૂદી, કેડરની રચના અને માળખાકીય સંરચના/પુનઃસંરચના, ભરતીના સ્ત્રોત અને પદ્ધતિ તથા પસંદગીની લાયકાતો અને માપદંડો વગેરે નિર્ધારિત કરવા એ એવી બાબતો છે જે માલિકના એકમાત્ર ક્ષેત્રાધિકારમાં આવે છે. જો કે જગ્યાઓ કે કેડરનું સર્જન કે નાબૂદ કરવાનો અથવા ભરતીના સ્ત્રોત કે પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરવાનો અને લાયકાત વગેરે નક્કી કરવાનો માલિકનો નિર્ણય ન્યાયિક સમીક્ષાથી મુક્ત નથી, તેમ છતાં માલિક દ્વારા વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગમાં દખલગીરી કરતી વખતે અદાલત હંમેશા અત્યંત સાવચેત અને સાવધાન રહેશે. અદાલત માલિકના નિર્ણય પર અપીલમાં બેસી શકે નહીં અને એવો આદેશ આપી શકે નહીં કે કોઈ ચોક્કસ જગ્યા કે જગ્યાઓની સંખ્યા ભરી શકાય કે ભરતીની ચોક્કસ પદ્ધતિ દ્વારા ભરવામાં આવે. ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તા આવી બાબતોમાં તો જ વાપરી શકાય જો એ દર્શાવવામાં આવે કે માલિકનું કૃત્ય કોઈ બંધારણીય કે વૈધાનિક જોગવાઈઓથી વિપરીત છે અથવા સ્પષ્ટપણે મનસ્વી છે કે અસદ્ભાવનાથી દૂષિત છે.

૧૧૬. અમારા અભિપ્રાય મુજબ, તમામ કંપની – પેઈડ સ્ટાફને સમાવી લેવા માટે અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલો કોઈ પણ નિર્દેશ એક કરતાં વધુ રીતે જાહેર હિત માટે નુકસાનકારક રહેશે. પ્રથમ, તે સરકારને વિવિધ સેવાઓમાં સીધી ભરતી ઘટાડવાના નીતિગત નિર્ણયને છોડી દેવાની ફરજ પાડશે. બીજું, આ વૈધાનિક નિયમોની વાસ્તવિક નાબૂદી હશે જે સીધી ભરતી દ્વારા વિવિધ કેડરમાં નિમણૂકની કલ્પના કરે છે."

૨૪. પૂર્વોક્ત ચર્ચા પરથી એ બહાર આવે છે કે વિદ્વાન અદાલતો એક્ટની યોજના અને તેના હેઠળ બનાવાયેલા નિયમોને ધ્યાનમાં લેવામાં પણ નિષ્ફળ રહી છે. લિક્વિડેટરનું મહેકમ એ અરજદાર બેંકની સંસ્થાથી અલગ, સ્વતંત્ર અને ભિન્ન કાનૂની સંસ્થા છે તે

મહત્વપૂર્ણ હકીકતની, દુર્ભાગ્યે, વિદ્વાન અદાલતો દ્વારા અવગણના કરવામાં આવી છે. એ બાબત પણ મહત્વપૂર્ણ છે કે અરજદાર બેંક અને સામાવાળાઓ વચ્ચે માલિક – કર્મચારીના સંબંધને લગતા મુદ્દાના સંબંધમાં વિદ્વત્ અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવેલા અવલોકનો અને તારણો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત છે અથવા તેની અવગણના કરીને પસાર કરવામાં આવ્યા છે અથવા કોઈ સશક્ત અને નિર્ણાયક પુરાવાના અભાવે અને સમર્થન વિના પસાર કરવામાં આવ્યા છે અને સદર ખામીઓ સદર ક્ષતિગ્રસ્ત અવલોકનો અને તારણોને વિકૃત અને અટકાઉ/અટકાવી ન શકાય તેવા બનાવે છે.

૨૫. અરજદારના વિદ્વત્ સિનિયર કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી હતી કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૨૭૧/૧૯૯૧ માં તારીખ ૨૦.૧૦.૨૦૦૦ નો નિર્ણય કે જેમાં અદાલતે સમાન સ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓના સંબંધમાં સમાન મુદ્દા પર વિચારણા કરી હતી તે વિદ્વાન અદાલત સમક્ષ વિચારણા અર્થે મૂકવામાં આવ્યો હતો. જો કે, હાલની પિટિશન્સમાં ક્ષતિગ્રસ્ત ચુકાદાની તપાસ કરતા એવું જણાય છે કે વિદ્વાન અદાલતો આ અદાલત દ્વારા લેવાયેલા સદર નિર્ણય પર વિચારણા કરવામાં અને તેને અનુસરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. સદર ભૂલ અને અશક્તતા પણ ક્ષતિગ્રસ્ત ચુકાદાને અટકાઉ/ટકી ન શકે તેવો બનાવે છે.

૨૬. કેસની હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને પૂર્વોક્ત ચર્ચા તથા ઉપર જણાવેલ કારણોના પ્રકાશમાં, વિદ્વત્ લેબર કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ અને વિદ્વાન ઔદ્યોગિક અદાલત દ્વારા બહાલ રાખવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમ ટકી શકે તેમ નથી કારણ કે તે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં નિર્ધારિત અને સ્પષ્ટ કરવામાં આવેલી કાનૂની સ્થિતિથી વિપરીત છે.

૨૭. તેથી, ક્ષતિગ્રસ્ત નિર્ણયો રદ થવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે.

પિટિશન્સ મંજૂર થવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ પિટિશન્સ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત મર્યાદા સુધી રૂલ આત્યંતિક કરવામાં આવે છે.

તે મુજબ હુકમ કરવામાં આવે છે.

એસડી/-

(કે.એમ.ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.